

SES-YAZIM NOKTALAMA

KONU ÖZETLİ SORU BANKASI

Tufan Taş-Dinçer Özkan

ORİJİNAL

- Aşağıdaki Hologramı Kazıyınız.
- 3D Mobil Uygulamasında Karekodu Okutunuz.
- Kitap Orijinal mi Kontrol Ediniz.
- Korsansa Orijinal Baskısı Ücretsiz Gönderilecektir.
- Aşağıda Hologram Yoksa Kitabı Aldığınız Yere İade Ediniz.

Konuşma Üslubuyla Öğreten Anlatım

“Aman, Dikkat Et!” Köşeleri

Etkinlikler

Stratejik Sorular ve Taktiksel Çözümler

Pekiştirme Soruları

Yeni Nesil Sorular

Ahmet Hoca'dan

DETAYLI
VIDEO
ÇÖZÜMLÜ

*Bu ürünün bütün hakları **3D YAYINLARI**'na aittir.*

*Tamamının ya da bir kısmının ürünü yayımlayan şirketin
önceden izni olmaksızın fotokopi ya da elektronik, mekanik
herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılması, yayımlanması ve
depolanması yasaktır.*

KAPAK

3D Yayınları Grafik Birimi

DİZGİ

3D Yayınları Dizgi Birimi

BASKI TARİHİ

2025

BASKI YERİ

Başak Matbaacılık

Sertifika No: 51529

3dyayinlari

@3Dyayinlari

3dyayinlari.com

444 0 407

Fatih Sultan Mh. 2720 Sk. No:4/B
High Life Office Etimesgut/ANKARA

Sevgili Gençler,

Bu kitabı, Türkçenin üç temel konusu olan **ses bilgisi, yazım kuralları ve noktalama işaretleri** hakkında tüm bilgileri vererek sizlerin bu konuları mükemmel bir şekilde öğrenebilmeniz için hazırladık. Bu hazırlık sürecinde de bilgileri sizlere sohbet havasında verdik çünkü samimi ifadelerle verilen bilgilerin daha kalıcı öğrenileceği görüşündeyiz. “Canım Öğrencim, Sevgili Arkadaşım...” gibi ifadelerle anlatımımıza sizi de kattık, sizlerle konuşarak sizlere bilgileri aktardık. Sınavların bu vazgeçilmez konularını bu şekilde öğreterek bilgilerinizi nete dönüştürmenizi istedik. Bunu yaparken de kitaptaki tüm bilgileri “**Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu**”nu esas alarak yazdık.

Bu kitapla beraber neredeyse beş soruyu cebe indireceksiniz, böylece sınavlarda birçok açıdan önde olacaksınız. Şunu çok iyi biliyoruz ki bu üç konuyu yapabilmek için konuları çok iyi bilmeniz ve bolca soru çözmeniz gerekmektedir. Biz de bu ihtiyaç doğrultusunda sadece bu üç konuyu içeren bol etkinlikli ve sorulu bir kitap hazırladık.

Konuşma üslubuyla sizi sıkmadan bu konuların en ince ayrıntılarını sizlere vermeye çalıştık. Bilgileri pekiştirebilmeniz için bol etkinliklerle bilginizi diri tutmanızı sağladık. Pekiştirme soruları ile de bilginizi uygulamaya dökmenizi ve pratikleşmenizi amaçladık.

Kitabımızda yer alan “**Aman, dikkat et!**” köşelerinde çok güzel bilgilere dikkat çekerek tüm dikkatinizi bu bilgilere vermenizi istedik. Emin olabilirsiniz, bu bilgiler çok işinize yarayacak. Bu gerekçeyle bu bilgileri lütfen çok güzel özümseyin!

Konu sonlarında ikişer adet stratejik sorular ve taktiksel çözümler verdik. Özellikle verdiğimiz taktiksel bilgiler, bu üç konuyu özetleyici nitelikte olduğundan bu bilgileri de göz önünde bulundurmanız faydanıza olacaktır.

Kitapta yer alan görsel ve yeni nesil sorular ile sizi her türlü senaryoya hazırladık. Bu tarz soruları çözmeniz biraz daha uzun sürecektir ancak bu sorulara aşına oldukça soruları daha çabuk ve doğru çözeceksiniz.

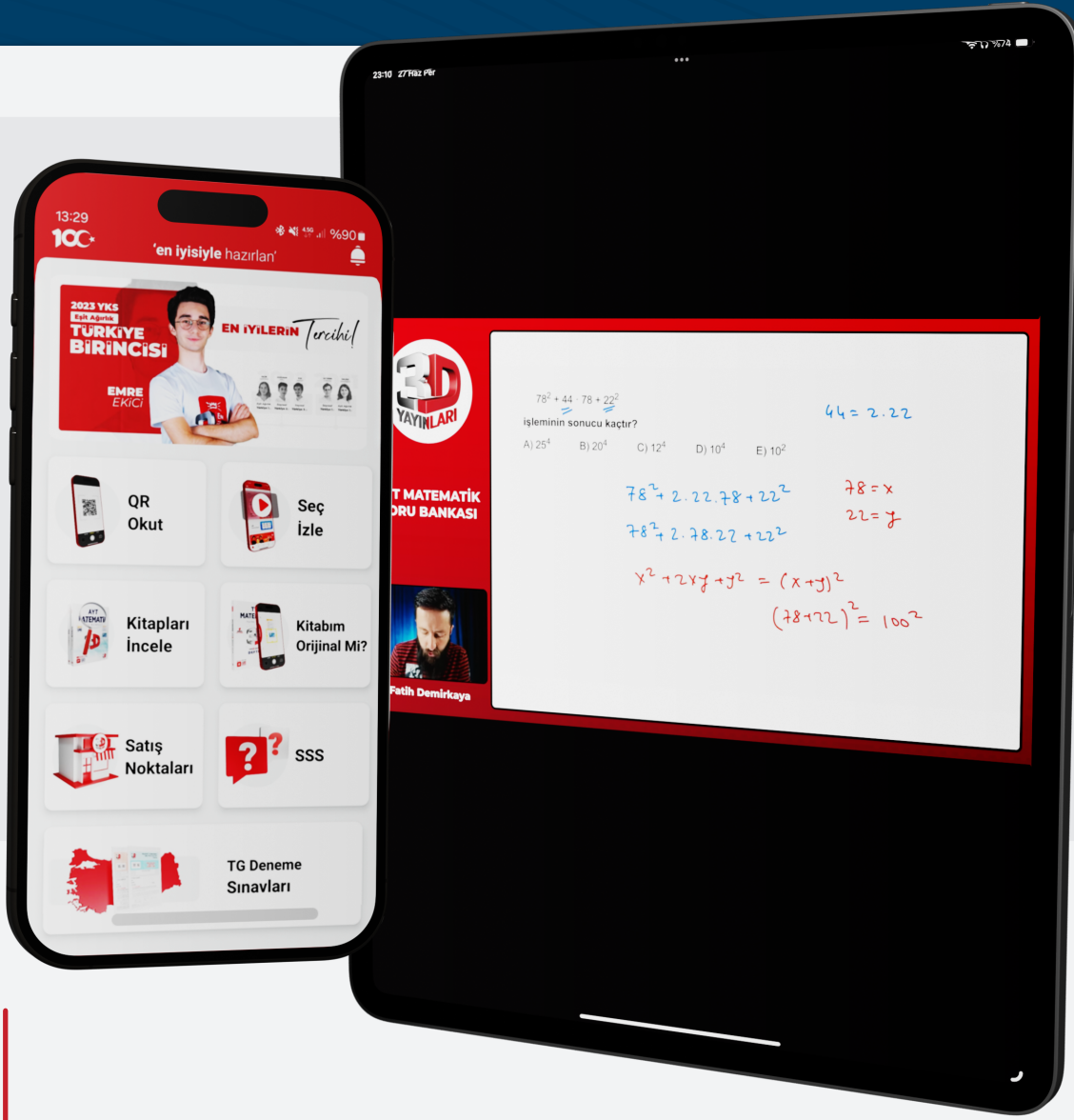
Kitabın oluşum sürecinde her daim bizi destekleyen 3D Yayınları Yayın Müdürümüz **Emre ERDOĞAN**’a, fikir aşamasından son ana gelene kadar daima yanımızda olan **İlke Özlem ÜNALAN**’a, her aşamada yayın ile aramızda köprü olan ve daha iyiye ulaşmamızda bizi destekleyen **Nazlı Hilal UZUN**’a sabırla kitabımızı şekillendiren dizgi ekibine, bilgi ve tecrübeleriyle bizi destekleyen **İslam TAN**’a, **Semir DİZMEN**’e, **Hüseyin YAĞIZ**’a ve tüm süreçte varlıklarıyla bize güç veren **Fulden TAŞ**’a ve **Öznur ÖZKAN**’a sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sevgili Öğrencim, “**Ses Bilgisi, Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri**” konuları için bir baş ucu kitabıyla baş başasın! Haydi, o zaman bu konuları beraberce bitirelim!

Hedeflerinize ulaşmanızda katkıda bulunabilmek, en büyük mutluluğumuz olacaktır.

Başarı dileklerimizle...

Tufan TAŞ - Dinçer ÖZKAN

- 1 **3D Mobil** uygulamasını telefon veya tabletine indir.
- 2 **Testler** üzerindeki karekodu okut.
- 3 Dilediğin **fenomeni** seç.
- 4 Tüm soruların **video çözümlerini** izle.

Ayrıca video çözümlerimize
3dyayinlari.com adresinden veya
3D Yayınları Youtube kanalından
ulaşabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: Ses Bilgisi	6
1. BÖLÜM: Stratejik Sorular ve Taktiksel Çözümler	17
1. BÖLÜM: Pekiştirme Testleri	18
2. BÖLÜM: Yazım Kuralları	42
2. BÖLÜM: Stratejik Sorular ve Taktiksel Çözümler	57
2. BÖLÜM: Pekiştirme Testleri	58
3. BÖLÜM: Noktalama İşaretleri	90
3. BÖLÜM: Stratejik Sorular ve Taktiksel Çözümler	105
3. BÖLÜM: Pekiştirme Testleri	106
4. BÖLÜM: Karma Sorular	138
5. BÖLÜM: Cevap Anahtarı	168

SES BİLGİSİ

Sevgili Öğrenci Kardeşim, Merhaba!

Şu andan itibaren gireceğin hemen hemen her sınavda karşına çıkacak konu ve sorularla ilgili sana, seninle konuşacak etkinlikler ve sorular hazırladık.

Hazır mısın? Haydi o zaman!..

SES BİLGİSİ

Öğrenci dostlarımız, bu başlık altında ünlü uyumları ve çok basit ses olayları karşılayacak bizi. Ünlü uyumlarıyla başlayalım, çok soru gelmez ama bilmekte de fayda var tabii ki!

A) BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU (KALINLIK-İNCELİK UYUMU)

Bir sözcükte, ilk hecede “a, ı, o, u” kalın ünlüleri varsa diğer tüm hecelerde de kalın ünlü yani yine “a, ı, o, u” bulunmalıdır.

Bir sözcükte, ilk hecede “e, i, ö, ü” ince ünlüleri varsa diğer tüm hecelerde de ince ünlüler “e, i, ö, ü” bulunmalıdır.

Etkinlik (Hepsi incedir.) büyük ünlü uyumuna uyar.

Kalem (İnce ve kalın aynı sözcükte olmaz.) büyük ünlü uyumuna uymaz.

Kitap (İnce ve kalın aynı sözcükte olmaz.) büyük ünlü uyumuna uymaz.

Şu bilgiler de çok önemli:

Türkçede bazı sözcükler, önceleri uyuma uygunken sonradan uyuma aykırı hâle gelmiştir:

Ana > anne / **karındaş** > kardeş / **alma** > elma / **kangı** > hangi > hangi

Ayrıca “-yor / -ki / -ken / -leyin / -daş / -gil / -ımtırak” ekleri genelde uyuma aykırı eklerdir.

geliyor / **akşamki** / **olurken** / **sabahleyin** / **meslektaş** / **dayımgil** / **ekşimtırak** vb.

Aman, dikkat et! Tek heceli sözcüklerde ve birleşik sözcüklerde büyük ünlü uyumu aranmaz:

Top / Akdeniz / tek / Çanakkale vb.

 Etkinlik 1
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde büyük ünlü uyumuna uymayan sözcükleri yuvarlak içine alalım.

- Gecenin ilerleyen vakitlerinde kitabını ve kahvesini alıp pencerenin önüne oturdu.
- Sabahleyin göl kıyısında yürüyüş yaparken yıllardır görmediğim bir arkadaşşıma rastladım.
- Annem, kardeşim ve ben okul çıkışında kitap almak için kırtasiyeye uğradık.
- Ünlü oyuncunun son sinema filmi, gişe rekorları kırmaya aday nitelikte.
- Düşman geldi, tabur tabur dizildi.
- Aşağı mahalleden kavga sesleri geliyordu.
- Adam, sinirlenince telefonu yere fırlattı.

B) KÜÇÜK ÜNLÜ UYUMU (DÜZLÜK-YUVARLAKLIK UYUMU)

Sevgili Dostum, küçük ünlü uyumu neydi?

Bir sözcükte “a, e, ı, i” düz ünlülerden sonra “a, e, ı, i” düz ünlüler gelir.

Bir sözcükte “o, ö, u, ü” yuvarlak ünlülerden sonra dar-yuvarlak “u, ü” ya da düz-Geniş “a, e” ünlüleri gelir.

Öğrenci kardeşim, bak daha kolay bir yolu var:

“a, e” den sonra “u” gelmez ya böyle bir sözcük bul ya da Türkçe bir sözcükte ilk heceden sonra “o, ö” ünlüsü bulunmaz, ilk heceden sonra “o, ö” ünlüsü kullanılmış bir sözcük bul!

İkiz, derece, altı, pınar, eşek gibi sözcükler küçük ünlü uyumuna uyar.

Çamur, kavun, yağmur, şoför, radyo gibi sözcükler küçük ünlü uyumuna uymaz.

Etkinlik 2
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler, küçük ünlü uyumuna uyuyorsa daire içerisine artı (+) uymuyorsa eksi (–) koyar mısın?

- a. Hafta sonu oynayacağımız futbol maçı için saha ayarlanamadı.
- b. Odalardan salona ve iki balkona kapı açılıyordu.
- c. Oyun hamuruyla ilginç şekiller yapıyor.
- ç. Havuzun her iki tarafına da dinlenmek için kameriye yapıldı.
- d. Ders çalışırken müzik dinlemek hiç de yararlı değildir.
- e. Evin perdelerini tek tek yıkadı ve astı.
- f. Kırılan bardağın sesiyle herkes irkildi.

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

Sevgili Canlar, şimdi sırada ses olayları var! Haydi, birlikte konuyu keşfedelim ve ses olaylarını bulalım!

1) ÜNLÜ DÜŞMESİ (HECE DÜŞMESİ)

Canım Öğrenci, biliyorsun ki ünlü düşmesi birkaç farklı şekilde meydana gelir. Nasıl mı? **Çekim eki getirilirken, yapım eki getirilirken (yani sözcük türetilirken), birleşik eylem oluşturulurken, ses (ünlü) aşınması yoluyla.** Birkaç örneğe ne dersin?

Çekim eki getirilince ünlü düşmesi olabilir: akı-l-a > akla / sabı-r-ın > sabrın / gön-ül-ü > gönlü...

Yapım eki getirilince ünlü düşmesi olabilir: kıvrı-r-ım > kıvrım / dev-ir-ik > devrik...

Birleşik eylemlerde ünlü düşmesi olabilir: seyir etti > seyretti / hapis oldu > hapsoldü / kayıp etti > kaybetti...

Ünlü aşınması yoluyla ünlü düşmesi olabilir: süt-lü -aş > sütlaç / cuma-ertes-i > cumartesi...

Aman, dikkat et!

İkileme oluşturan sözcüklerde ünlü düşmesi olmaz: omuz omuza, gönülden gönüle, nesilden nesile...

Etkinlik 3 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünlü düşmesi olan sözcükleri bulup yuvarlak içine alalım.

- Verdiği cevaplardan emin olmadığı için nasıl bir sonuç alacağını da bilmiyor.
- Onun fikrini alıp almamakta çok kararsız kaldım.
- Havalar soğuyunca yine dizleri sızlamaya başladı.
- Arkeologlar, yapılan kazılarda yeni bir yazı stilini keşfettiklerini duyurdu.
- Şehir öbür ucundan bu tarafa iki saatte gelebildi.
- Nesli tükenmekte olan kuşlar üzerine bir araştırma yapmış.
- Sabahki derse niçin gelmediğini söyledi mi?
- Böyle bir çalışmanın beğenileceğini umuyorum.
- Kıvrımlı yollarda ilerledikten sonra karşınıza ışıklı bir kavşak çıkacak.
- Aşırı kan kaybeden hasta, başka bir hastaneye nakledildi.
- Öğretmenler, bilim fuarı için yeni bir proje tasarladı.
- Konunun aslını bir de benden dinlemelisin.

2) ÜNLÜ TÜREMESİ

Canım Öğrencim, bu ses olayı “-cık / -cik” ekini alan bazı sözcüklerde ve bazı pekiştirmelerde meydana gelir ancak “-cık” ekini alan her sözcük buna örnek değildir. Aslında örnekleri çok kısıtlıdır ve karşına en çok çıkacak örnekler de şunlardır:

Bir-cik > biricik / dar-cık > daracık / az-cık > azıcık / düz > düpedüz / yalnız > yapayalnız...

Etkinlik 4 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünlü türemesi olan sözcüklerin altını çizelim.

- Yağmurun altında, daracık sokaklarda arabamızla ilerledik.
- Küçücük çocuk; sapasağlam bir irade gösterip, ağlamadan aşısını oldu.
- Dershaneenin önüne kilitlediği bisikleti, güpegündüz çalınmıştı.
- Dışarıdan azıcık bir ses gelse bile şikâyet edip çalışmayı bırakıyordu.
- Biricik dostum, beni ziyarete gelmişti.
- Yağmurda ıslanan gencecik bir çocuk gözüme çarptı.

3) ÜNLÜ DEĞİŞİMİ (KÖKTE ÜNLÜ DEĞİŞİMİ / ÜNLÜ KALINLAŞMASI)

Dostum, bu ses olayı sadece iki sözcükte olur. “ben” ve “sen” kişi zamirleri, yönelme eki “-a, -e” yi alınca köklerindeki ünlü değişir. **Bana** sorarsan **sana** söylerim. Anladığına eminim, sadece **bana** ve **sana** sözcüklerinde olur.

4) ÜNLÜ DARALMASI

Arkadaşım, ünlü daralması iki şekilde meydana gelir:

Birincisi “a, e” ünlüsüyle biten fiillere “-yor” ekini getirirsen daralma olur.

İkincisi de sadece üç sözcük “de- / ye-” fiilleri ve “ne” sözcüğü “y” kaynaştırma harfinin daraltıcı etkisiyle daralabilir. (diye, yiyecek, niye)

Burada lütfen “-yor” ekinden bir önceki harfin “-a / -e” olmasına çok dikkat et! Ayrıca olumsuzluk eki olan “-ma / -me” nin üstüne “-yor” eki gelirse ünlü daralmasının kaçınılmaz olduğunu bil!

Ağla-yor > ağlıyor / gözle-yor > gözlüyor / inle-yor > inliyor ünlü daralması var.

İç-iyor > içiyor / bil-iyor > biliyor / vur-uyor > vuruyor ünlü daralması yok.

Aman, dikkat et! “deyince ve deyip” sözcüklerinde ünlü daralması olmaz.

Etkinlik 5
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünlü daralması varsa daire içerisine artı (+) yoksa eksi (-) koyunuz.

- Hastasın diye sana iki gündür hiçbir iş vermedim.
- Niye çalışmanız gerektiğini aslında çok iyi biliyorsunuz.
- Sorunun doğru cevabını ben de biliyorum.
- Bu çocuklarla çalışırken çok mutlu oluyorum.
- Kitabın sayfasını usulca açıyordu öğrenciler.
- Bu sene iyi bir üniversite ve iyi bir bölüm kazanmayı yürekten diliyorum.
- Yiyecek ve içecekleri ayrı bir çantaya koymalısın.
- Annesini bekleyen bebekler, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyorlar.
- O kadar geç oldu ki kafam almıyor artık bir şey.
- Bilmediğim soruları bana soruyordu.

5) ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Dünyanın en güzel mesleğine sahip kıymetli öğrenci, bak şimdi:

“-k” ünsüzüyle biten bazı sözcüklere “-cik / -cek / -l / -la” eki getirirsen ünsüz düşmesi olabilir.

Bazen de iki sözcük birleşirken veya bir tane sözcük yapım eki alırken bir ünsüz düşebilir.

Burada bu ses olayını rahatça bulabilmek için bu eklere odaklanman ve bu eklerden önce bir ünsüz düşmesi olabilme ihtimalini düşünmen gerekir.

Çabu**k**-cak > çabucak / mini**k**-cik > minicik / ufa**k**-la > ufala- / yü**kse**k-l > yüksel- / a**st**-teğmen > asteğmen / a**d**-daş > adaş...

Etkinlik 6 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünsüz düşmesi olan sözcüklerin altını çizelim.

- Salona girdiğimizde büyücek bir masanın etrafında birkaç saygıdeğer şairin sohbet ettiğini gördük.
- Ulaşabildiği dallardan minicik elleriyle meyve toplamaya çalışıyordu.
- Tarımsal arazilerin azalmasıyla yörenin bu kesiminde nüfus iyice seyrelmiş.
- Enlem olarak sıcak bir coğrafya olmasına rağmen yükseltiye bağlı olarak sert soğukların görüldüğü bir bölgeydi.
- İlk defa bir adaşımın aynı sınıfı paylaşıyordum.
- Üniversite mezunu olarak askere gittiği için hemen asteğmen rütbesini almıştı.
- Her girdiği ortamda edebî sohbetlerle ve okuduğu şiirlerle sıcacık bir ortam oluşturuyor.
- İşi çabucak bitirdi ve rahat rahat bir köşede oturdu.
- Çocuğun elindeki demir, ufak bir dokunmayla yamuldu.

6) ÜNSÜZ TÜREMESİ (ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ)

Ünsüzle biten bir sözcük, ünlüyle başlayan bir ek aldığı anda veya bir yardımcı eylemle (et- / ol-) birleştiğinde arada bir ünsüz ortaya çıkıyor. İşte buna ünsüz türemesi denir.

Aman, dikkat et!

Sözcüğe gelen eklerde ünsüz türemesi olmaz. Yani her gördüğün aynı çift ünsüze sakın ünsüz türemesi deme!

Zan et- > zan**net**- / af ol- > affol- / hat-ı > hattı / hak-ı > hak**kı** *ünsüz türemesi var.*

Git-ti > gitti / el-ler > eller / güzel-lik > güzellik *ünsüz türemesi yok.*

Etkinlik 7 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünsüz türemesi (ünsüz ikizleşmesi) varsa belirtip daire içerisine (✓) yoksa (✗) işareti koyunuz.

- Gözden ırak bir dağ köyünde sakın bir hayat sürüp her işini kendisi hallediyordu.
- Elli sene yaşadığı bu mahallede hiçbir zaman bu kadar yalnız kalmamıştı.
- Senin altıncı hissine güvendiğim için bu konuyu sana danışmak istedim.
- Paragrafı okuduktan sonra her şıkkı da iki defa okumuş.
- Annelerini özleyen çocuklar sessiz sessiz oturuyordu.
- Alın terinizle kazandığınız parayı harcamanın hazzını hiçbir şeyden alamazsınız.
- Sırrınızı ıssız bir ortamda bile sesli dile getirmemelisiniz zira esen rüzgârın dili, yerin kulağı vardır, derler.
- Başvurusu reddedilen adam, daha da hırsıyla çalışacağım, diyordu.

7) ÜNSÜZ YUMUŞAMASI (ÜNSÜZ DEĞİŞİMİ)

Bak öğrencim, “**p, ç, t, k**” ünsüzüyle biten sözcükler ünlüyle başlayan bir ek alırsa bu “**p, ç, t, k**” ünsüzleri yumuşayıp “**b, c, d, g, ğ**” ünsüzlerine dönebilir. Buna ünsüz yumuşaması denir. Ayrıca yabancı kökenli sözcüklerde, özel isimlerde ve bazı tek heceli sözcüklerde ünsüz yumuşaması olmaz. Buna da ünsüz yumuşamasına aykırılık denir.

Cevap-ı > cevab**ı** / araç-ın > araç**ın** / yurt-a > yurt**da** *ünsüz yumuşaması var.*

Ahenk-i > ahen**gi** / toprak-ı > topra**ğı** / dip-i > di**bi** *ünsüz yumuşaması var.*

İç-im > iç**im** / sanat-a > sanata / İpek-i > İpek**i** *ünsüz yumuşamasına aykırı.*

Buyur bakalım, senin için sepetimizde hangi sorular varmış?

Etkinlik 8
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ünsüz yumuşaması görülen sözcükleri yuvarlak içine alalım.

- Sabah uyandığında bir iki yudum su içip geri yatıyordu.
- Bu tür olayların çoğalması nedeniyle yetkililer yeni önlemler aldı.
- Ağaran saçlarına aynanın karşısında uzun uzun baktı.
- Yağmur yağdıktan sonra toprağın kokusunu almak için derin bir nefes alıyordu.
- Ağaca tırmanan kediye kurtarmak, ağacın sık dalları yüzünden çok kolay olmadı.
- Yarıdan itibaren yurdun çeşitli yerlerinde soğuğun ve yağışların etkili olacağı söyleniyordu.
- Hazırlayacağımız sunumda bize yardım edeceğini söylemişti.
- Alt geçidin hemen kenarında beni bekliyordu.
- Sınav sonucunu sadece benimle paylaşmıştı.
- Otobüs, vaktinde gelmeyince derse yine gecikti.

Etkinlik 9
Köşesi

Bu sefer de aşağıdaki cümlelerde ünsüz yumuşamasına aykırı olan sözcükleri yuvarlak içine alalım.

- Aşkın; edebiyata, müziğe, resme kısacası sanatın her alanına girdiğini söyleyebiliriz.
- Hayatın içinde iyilik kadar kötülük de var, önemli olan hangisinin peşinden gittiğindir.
- Bir bardak sütünü içmeden uyuyamıyormuş.
- Küçükken bir topun peşinden onlarca kişi koşardı.
- Çöpçüler, çöpü tam saatinde alıyordu.
- Soru çözerken dikkatini soruya vermeyi öğrendi sonunda.

8) ÜNSÜZ SERTLEŞMESİ (ÜNSÜZ BENZEŞMESİ / ÜNSÜZ UYUMU)

Bak şimdi, “**f, s, t, k, ç, ş, h, p**” (F**İ**ST**İ**K**Ç**İ**Ş**a**H**a**P**) ünsüzlerinden sonra “c, d, g” ile başlayan yumuşak ünsüzler gelirse “**c, d, g**” ünsüzleri sertleşir ve “**ç, t, k**” ünsüzlerine dönüşür. Buna ünsüz benzeşmesi (sertleşmesi / uyumu) denir.

Kısaca “**f, s, t, k, ç, ş, h, p**” ünsüzlerinden sonra “**ç, t, k**” ünsüzlerinden biri gelmişse ünsüz benzeşmesi vardır dostum, bu kadar!

Sınıf-**da** > sınıf**t**a / kes-**di** > kes**t**i / sert-**ce** > sert**ç**e / yak-**dı** > yak**t**ı

ağaç-**dan** > ağaç**t**an / aş-**çı** > aş**ç**ı / sabah-**cı** > sabah**ç**ı / öp-**dü** > öp**t**ü...

Etkinlik 10
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde verilen bilgiler doğru ise (D) yanlış ise (Y) ile belirtiniz.

- “Onun anlattıklarını geçen hafta katıldığı toplantıda dile getirmiş.” altı çizili sözcüklerde ünsüz benzeşmesi bulunmaktadır. ☐
- “Seçkin yazarların boy gösterdiği etkinlikte bir hayli kitap satışı olmuş.” cümlesinde iki sözcükte ünsüz benzeşmesi vardır. ☐
- “Onun, alanındaki yetkinliğini kaybettiğini düşündüğü için ona zor işler vermiyordu artık.” cümlesinde ünsüz benzeşmesi olan sözcüklerde başka ses olayı da vardır. ☐
- “Hasta hâliyle bizimle konuştu, tartıştı, bize kızdı ama sonunda onunla ortak bir noktada anlaştık.” cümlesinde 5 (beş) sözcükte ünsüz benzeşmesi vardır. ☐
- “Çocukcağız, turuncgiller hakkında sunum hazırlamak isterken tüm bilgileri bilgisayardan silindi.” cümlesinde ünsüz benzeşmesi kuralına aykırı ekler kullanılmıştır. ☐
- “Saat 14.00’de toplantının başlayacağından eminim.” cümlesinde ünsüz benzeşmesi kuralına uyulmadığı için bir yazım yanlışı vardır. ☐
- “Yorgunluktan dün gece uyuyakaldım yine.” cümlesinde ünsüz benzeşmesine örnek bir sözcük kullanılmıştır. ☐
- “Soğuktan titreyen ellerini bir türlü ısıtamadı.” cümlesinde altı çizili sözcükte ünsüz benzeşmesi yoktur. ☐

9) ULAMA

Canım Öğrenci! Bunu ta ilkokuldan beri biliyorsun ama yine de sana bir tanım vereyim. Bu yorucu günde şu basit tanım belki gününü güzelleştirir:

Ünsüzle biten sözcüklerin ünlü harfle başlayan sözcüklere bağlanarak okunmasıdır. Bilirsin işte:

Sezen**_**Aksu, Cüneyt**_**Arkin, Selim**_**İleri...

Aman, dikkat et!

İki sözcük arasında noktalama işareti varsa ulama yapılamaz.

Etkinlik 11 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde ulama yapılabilen yerleri işaretleyerek gösteriniz.

- Kardeşim, sabahtan akşama kadar çizgi film kanalındaki filmleri bize izletiyordu.
- Sabahın erken saatlerinde okulun ön bahçesinde voleybol seçmeleri yapılmıştı.
- Edebî eserler; iç dökmek, duyguları yansıtmak, ruhu rahatlatmak için sunulur.
- Mert Erdem, akşam izlediği diziyi ayrıntısına kadar sınıftakilere anlattı.
- Sorularını çözdürmek için öğretmenler odasının kapısında beni bekliyormuş.
- Söylediklerimin önemini çok zaman sonra anlayacaksınız.

10) N-B ÇATIŞMASI (N-M DEĞİŞİMİ)

Arkadaşım, bu ses olayına gerileyici ünsüz benzeşmesi ya da dudak ünsüzü benzeşmesi de derler. Dört farklı isimle sana sorabilirler. O yüzden diğer isimlerini de mutlaka öğren!

“b” ünsüzü, kendinden önce gelen “n” ünsüzünü “m” ünsüzüne dönüştürür işte buna “n-b çatışması” denir.

Kambur / sümbül / dolambaç / ambar... n-m değişimi vardır.

Bu kurala aykırı kullanımı olan bazı birleşik sözcükler veya özel isimler de vardır: İstanbul, binbaşı, Safranbolu, sonbahar, Tufanbeyli...

Etkinlik 12 Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde “n-b çatışması” kuralının olduğu sözcüklerin altını çizelim.

- Bahçede arkadaşlarıyla saklambaç oynamak için sabırsızlanıyordu.
- Hiçbir zaman tembel davranmaz, her işi vaktinde yapardı.
- Lunaparkta ipte dengede duran cambazı görünce küçük çocuk âdeta büyülenmişti.
- Anneciğimin balkonunu karanfiller, güller, sümbüller süslüyordu.
- Zambaklar en ıssız yerlerde açar.
- Bu hafta perşembe günü matematik sınavı vardı.
- Tombul yanaklı ve oldukça sevimli biriydi.

11) KAYNAŞTIRMA ÜNSÜZLERİ (KORUYUCU ÜNSÜZ)

Sevgili Öğrencim, bu ünsüzleri “YaŞaSIN” olarak şifrelediğinden eminim. İşte bu “y, ş, s, n” ünsüzleri, ünlü ile biten sözcüklere ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde araya girer.

“ş” kaynaştırma eki, sadece üleştirme ekleriyle beraber kullanılır.

“n” kaynaştırma ünsüzü, bazen bir ünlü bir ünsüz arasında da yer alabilir. Bir de “n” kaynaştırma ünsüzünü iyelik eki ile karıştırmazsan kaynaştırma ünsüzlerini hallettik demektir.

“y” kaynaştırma ünsüzü: Kapıyı, elbiseyi, gemiyi, soruyu...

“ş” kaynaştırma ünsüzü: ikişer, yedişer, altışar, ellışer...

“s” kaynaştırma ünsüzü: arabası, parası, arsası, bahçesi...

“n” kaynaştırma ünsüzü: onun evini, annemin öğüdünü, okulun bahçesinden...

Etkinlik 13
Köşesi

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerde kaynaştırma ünsüzü varsa (✓) yoksa (✗) işareti koyunuz.

- Bu sevdayı bir bebek gibi büyüttüm içimde.
- Senin dostluğunu her daim beğenmişimdir.
- Çocuk beşer beşer saymaya çalışıyor.
- Öğrencilerden birkaçını şiir okumaları için çalıştırıyorum.
- Neslihan, geçen yıl nişanlandı.
- Bu gidişle onun güvenini de kaybederim.
- Altışar kitap okuyan öğrencileri ödüllendirdim.
- Dışarıda sessizce beni bekliyorlar.

12) GÖÇÜŞME (SES AKTARMASI)

Dostum, bu başlık altında yazım kuralları ile doğrudan ilgilidir. Sessiz harflerin yer değiştirmesi ve böylece yazımı yanlış bir sözcüğün ortaya çıkması durumudur.

Burada farklı ilerleyelim. Biz sana doğru ve yanlış yazımı olan sözcükleri aşağıda tablo hâlinde verelim:

Doğru	Yanlış
ekşi	eşki
kibrit	kirbit
kirpi	kipri
kirpik	kiprik
memleket	melmeket

Doğru	Yanlış
risk	riks
yanlış	yalıñış
tiksinmek	tiskinmek
toprak	torpak
yalnız	yanlız

Şimdi, sana ÖSYM'nin son yıllarda ses bilgisi ile ilgili sorduğu sorulardan derlenmiş sözcükleri vereceğiz. Genelde paragraf verip "...hangi ses olayı vardır?" diye soruluyor. Biz senin için tüm soruları inceledik ve ince eleyip sık dokuyarak sözcükleri tespit ettik, müsterih ol. Sakın şöyle bir şey düşünme: **"Sordu zaten, bir daha bu sözcük gelmez."** Bu sözcükler arasında dahi tekrar tekrar sorulanlar var. Bu yüzden bu etkinliği güzelce yap, sonra da sorulabilecek ses olaylarıyla deneyelim kendimizi. Haydi başlayalım:

Etkinlik 14

Köşesi

ÖSYM'NİN SON YILLARDA SORDUĞU SES OLAYLARI		
	Paragrafta Geçen Sözcük	Sözcükte Bulunan Ses Olayı / Olayları
1.	alnıma	
2.	düştükçe	
3.	kalbimi	
4.	sıkça	
5.	ağlıyordum	
6.	sardıkça	
7.	oluşturdıkları	
8.	yaşayan	
9.	sonucudur	
10.	benzeyen	
11.	geleneği	
12.	küçücük	
13.	olmuştu	
14.	benliğinde	
15.	bıraktığı	
16.	ilerledikçe	
17.	mutlu eder	
18.	hazzı	
19.	çoktan	
20.	düştüğünden	
21.	vücudu	
22.	oluştururken	
23.	kıvrımlı	
24.	sahiptir	
25.	nasıl	
26.	beklermişçesine	
27.	yaşıyorum	
28.	bitti	
29.	başladığında	
30.	gidiyor	
31.	sevdiğimden	
32.	bitmiyor	
33.	ağzımda	
34.	yağdıkça	
35.	aklıma	

Etkinlik 15
Köşesi

Aşağıdaki dizelerde altı çizili sözcüklerdeki ses olaylarını yazalım.

a.	İkimiz birden sevinebiliriz <u>göğ</u> e bakalım.	
b.	Hasretinden prangalar <u>eskittim</u> .	
c.	Adını mih gibi <u>aklımda</u> tutuyorum.	
ç.	Yaş otuz beş! Yolun <u>yarısı</u> eder.	
d.	Senin dudakların <u>pembe</u> , ellerin beyaz.	
e.	Acıyla geçtiğim yoldan geçiyorsun, izlerime <u>rastlıyorsun</u> .	
f.	Acılarla <u>beslenen</u> bir zakkum çiçeğisin.	
g.	<u>Kanadı</u> kırık kuş merhamet ister.	
h.	Sanırlar ki sen beni <u>biricik</u> yâr saymıştın.	
ı.	Hüner saydın <u>sırra</u> kadem basmayı.	
i.	Rıhtımda kalanlar bu <u>seyahatten</u> elemli.	
j.	Has bahçesinde ömrün yakın olmaz <u>bana</u> gül.	
k.	<u>Yüksel</u> ki yerin bu yer değildir!	
l.	<u>Zannetme</u> ki pişmanlık, mutluluk kadar irak.	
m.	Bir tohum <u>gülümsüyor</u> , kökleri yüreğinde.	
n.	Biliyorum, sana <u>benzemek</u> için melikeler birbiriyle yarışmış.	

Bir Şiir Molası Etkinliği

Şiir molası dediysek burayı da boş geçmeyelim dostum! Şiirdeki ses olaylarını bul ve bize söyle! Kitabın arkasında, cevaplarda buluşuruz.

Gözlerim kapansa uykusuzluktan

Korkarım hocama saygısızlıktan

Bir örnek istedi duygusuzluktan

Seni diyecektim konuşamadım

Vefasız olmayı bilmedim diye

Adını kalbimden silmedim diye

Okuldan atıldım gülmedim diye

Tebessüm etmeye alışamadım.

Cemal SAFİ

 Stratejik Soru

1. Çocukluğum denilince yaşlar birikir gözüme ve göğe doğru süzülür bakışlarım. Ne de güzelmiş o masum günler! Küçük taş parçalarıyla kurduğumuz kalelerde yaptığımız maçların, oynadığımız oyunların tadını ne verebilir bize? Şimdi üzülerek bakıyorum bugünkü çocuklara. Ya internet oyunları ya da alışveriş merkezlerindeki gürültüyle geçiyor zamanları. Tatığımız duygulardan mahrum olmasınlar diye biz de çabalamalıyız onlar adına.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz sertleşmesi
B) Ünlü düşmesi
C) Ünsüz türemesi
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz düşmesi

 Taktiksel Bilgi

ÖSYM'nin sormaktan hoşlandığı soru kalıplarından biri. Önceden sınavlarda tek bir ses olayını bulmamız istenirken şimdiyse bilimizi çok yönlü sorgulayan sorular sorulmaktadır. Bu tür sorularda en iyi olduğunuz ses olaylarını bularak devam etmeniz soruyu doğru ve hızlı çözmenizi sağlayacaktır.

 Taktiksel Çözüm

Tek tek bulacak olursak *yap-tığımız / tat-tığımız* ünsüz sertleşmesi vardır. *Oynadığımız* (Oyun kökünden gelir.) ünlü düşmesi vardır. *Diye* (de-y-e) ünlü daralması örneğidir. *Küçük* (küçük-cük) ünsüz düşmesi örneğidir. Bu metinde ünsüz türemesi yoktur. *Tatığımız* kelimesini ünsüz türemesi olarak düşünen arkadaşlar, aman dikkat edin! Türkçede eklerle ünsüz türemesi yapılamaz. Tat-tık-ımız buradaki “-tık” eki sıfat-fiil ekidir.

Doğru cevap C seçeneğidir.

 Stratejik Soru

2. I. Rüzgârda savrulan yapraklar gibiyim.
II. Yaktığı hayatı söndürmeye çalışma.
III. Sonsuz azminle yine hakkını verdin bu işin.
IV. Ufacık bir problemi çok büyütüyorsun.
V. Elinde incecik bir dal parçası vardı.

Numaralanmış cümlelerde bulunan ses olaylarıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede sözcük türetilirken ünlü düşmesine yer verilmiştir.
B) II. cümlede ünsüz sertleşmesine yer verilmiştir.
C) III. cümlede ünsüz türemesi vardır.
D) IV. cümlede ünsüz düşmesine yer verilmiştir.
E) V. cümlede ünlü türemesi vardır.

 Taktiksel Bilgi

Bu tür sorular da öğrenciler tarafından sorun hâline getirilen ancak kelimelerin tek tek incelenmesi, kelime köklerinin bulunup sözcüğe gelen eklerin ne olduğunun iyi tespit edilmesiyle çözülecek kolay sorulardan biri.

 Taktiksel Çözüm

Sorunun çözümüne geçelim:

- I. cümlede *savrulan* (savur-ul-an) yapım eki gelmiş ve türetilirken ünlü düşmesi olmuştur.
II. cümlede *yaktığı* (yak-tık-ı) ünsüz sertleşmesi vardır.
III. cümlede *hakkını* (hak-ı-n-ı > hakkını) “-k” ünsüzü türemiştir.
IV. cümlede *ufacık* (ufak-cık) “-k” ünsüzü düşmüştür.
V. cümlede ünlü türemesi yoktur. Buradaki çeldirici sözcüğümüz ise ünlü türemeleri genelde “-cık” ekiyle yapıldığı için *incecik* sözcüğüdür. Ancak bu kelimenin kökü “ince” olup bu kelimeye herhangi bir ünlü türemesi söz konusu değildir.

Doğru cevap E seçeneğidir.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz benzeşmesi vardır?

- A) Birkaç saat sonra buraya onun geleceğini söyledi.
- B) Evin avlusunda gencecik bir adam beni bekliyormuş.
- C) Son mektubunda bir hafta sonra memlekete dönebileceğini söylemiş.
- D) Duygularımı kimseye apaçık anlatamam ki ben.
- E) Çocuk, kimseyle konuşmadan odayı terk etti.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüklerde aynı ses olayı vardır?

- A) Bana niye böyle davrandıklarını ben de anlamamıştım.
- B) Okuduğu kitabı aldığı yere bırakarak raftan yeni bir roman seçti.
- C) Çocuk, büyücek bir ekmeği ufalayarak yemeye çalışıyordu.
- D) Ağzındaki lokma biter bitmez yemeğin üstüne bir bardak su içti.
- E) Senin hakkında söylenenleri ışittim ancak söylenenlerin hiçbirine inanmadım.

3. Şair, hiçbir şey görmediği hâlde bütün numaraları nasıl bilmektedir? Görmüş geçirmiş olmaktan, hayatın tozunu yutmaktan, inişli çıkışlı, sürekli alçalan dünyanın bir kısır döngü gibi insanı neşe içinde başlayan yolculuğunda dönüp dolaştırıp en sonunda başladığı noktaya getirip bırakmasından mı bahsediyordur?

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine uygun bir örnek yoktur?

- A) Ünlü aşınması
- B) Ünsüz düşmesi
- C) Ünsüz değişimi
- D) Ünsüz ikizleşmesi
- E) Ünsüz benzeşmesi

4. Büyümeyen bir çocuk cambazıyım
Düşersen bir kuş daha eksilir içim
Ve hep böyle yaşıyorum

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Kaynaştırma ünsüzü
- B) N/m değişimi
- C) Ünlü daralması
- D) Ünlü düşmesi
- E) Ünsüz yumuşaması

5. Öyle ya hemen her gün aynı işler değil midir ömrümüzü, günlerimizi, gecelerimizi tüketen sonunda saçımızı ağartıp belimizi büken? Her gün aynı saatte kalkmalar, vapura trene koşmalar, gün boyu oraya buraya koşturmalar, akşam eve dönüşte ağır ağır adım atmalar...

Bu parçada verilen altı çizili sözcükler aşağıdaki ses olaylarından hangisiyle eşleştirilemez?

- A) Ünlü değişimi
- B) Ünsüz benzeşmesi
- C) Ünsüz yumuşaması
- D) Ünlü düşmesi
- E) Kaynaştırma ünsüzü

6. Yaşananlar karşısında uzun süre suskunluk içerisinde kaldılar.

Bu cümlede altı çizili sözcükte gerçekleşen ses olayı aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Bilgisayarı kapatıp odasına gitmiş.
- B) Arabalar, daracık sokaktan hızlıca geçiyordu.
- C) Ödevleri bitirir bitirmez oyun oynamaya başladı.
- D) Bu soğuk havada dışarı çıkmak istemiyorum.
- E) Masadaki çantasını omzuna atarak evden ayrılmış.

7. Kalbimi alıp ruhuma vururum

Lekesi kalmasın dünyanıza

Birazdan şiirle eve geçeceğiz

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi bulunmaktadır?

- A) Ünsüz yumuşaması - kaynaştırma ünsüzü
- B) Ünsüz benzeşmesi - kaynaştırma ünsüzü
- C) Ünlü türemesi - ünsüz yumuşaması
- D) Ünsüz değişimi - ünlü değişimi
- E) Ünlü düşmesi - ünsüz benzeşmesi

8. Türk edebiyatının tanınmış şair ve yazarlarından Ahmet Haşim, ölümüne yakın bir tarihte (1933) *Frankfurt Seyahatnamesi* adlı eserini yazmış. Eserin ilk sayfasındaki yazının başlığı *Harikulade* sözüdür. Bunun hemen altında bir de *Mukaddime* başlığı yer alıyor. Bir buçuk sayfa tutan bu yazının içinde *alelade, bu itibarla, mahsul, memba, mahluk, ameliye, zaruri* gibi bugün için kullanım sıklığı azalmış kelimeler geçiyor.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisine yer verilmemiştir?

- A) Ünsüz benzeşmesi
- B) Ünlü daralması
- C) Ünsüz değişimi
- D) Kaynaştırma ünsüzü
- E) Ulama

9. O güzelim şiirin sana neler hissettirdiğini bize anlatmayacak mısın?

Bu cümledeki altı çizili sözcükte aşağıdaki ses olaylarından hangisine yer verilmemiştir?

- A) Ünsüz türemesi
- B) Ünsüz benzeşmesi
- C) Ünsüz değişimi
- D) Kaynaştırma ünsüzü
- E) Ünlü türemesi

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı yolla yapılmış bir ünlü düşmesi vardır?

- A) Her kavşakta yanıp yanıp sönen trafik ışıkları, şehirden el ayak çekildiğinin işaretiydi.
- B) Seninle bu konuda uyuşamayacağımızı biliyorum ama yine de senin fikrini bilmek isterim.
- C) Her gün aklınızdan binlerce düşünce geçer ve bunların büyük çoğunluğu olumsuz düşüncelerdir.
- D) Şehrin bütün ışıkları sönmüş, şehir âdeta dinlenmeye çekilmişti.
- E) Nesli tükenmekte olan bu kuş türü için yetkililer de bir adım atıp av yasağı başta olmak üzere bir dizi tedbir aldı.

11. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisinde ünlü daralmasına örnek yoktur?

- A) Çocuk, yarım saattir kendi kardeşini kovalıyor.
- B) Onu çok sevdiğimi herkes biliyor.
- C) Geç de olsa söylediklerimi anlıyor.
- D) Nedense odasında hüngür hüngür ağlıyor.
- E) Sen gelince kimseyi gözüm görmüyor.

12. Salondan sinirli bir biçimde çıkınca onun son müsabakayı kaybettiğini düşünmüştüm bir an.

Bu cümledeki altı çizili sözcükte aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünlü düşmesi
- B) Ünsüz yumuşaması
- C) Ünsüz ikizleşmesi
- D) Ünsüz sertleşmesi
- E) Kaynaştırma ünsüzü

1. Araştırmacılar, hava kirliliğine maruz kalmak ile beyin küçülmesi ve hafıza kaybı arasında bir bağlantı olduğunu keşfetti. Çalışmada PM 2,5 parçacıkları olarak da bilinen ince parçacıkların insan beynine olan etkisini ve bunların alzheimer gibi nörodejeneratif hastalıklara nasıl sebep olduğunu anlamak amaçlandı.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerle aşağıdaki ses olaylarından hangisi ilişkilendirilemez?

- A) Ünsüz benzeşmesi
B) Ünsüz düşmesi
C) Ünsüz yumuşaması
D) Ünlü düşmesi
E) Kaynaştırma ünsüzü

2. Tuzun ve şarabın tadı değişti
Nasılsa eskidi yüzün -değişmedi gözlerin-
Alevler yakmıyor artık inceltmiyor buzları
Üstümüzde sağır ve dilsiz bir gökyüzü

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisine yer verilmemiştir?

- A) Ünsüz yumuşaması
B) Ünsüz sertleşmesi
C) Ünlü daralması
D) Ünlü türemesi
E) Ünlü aşınması

3. Lisedeki edebiyat öğretmenim, dersin çoğunda
I
bize hep nasihatlar verirdi ve mutluluktan söz ederdi. Bir
II
insanın bu dünyada mutlu olmayı istemekten başka bir
arzusu olmaması gerektiğini dile getirirdi. Şu an, bu sözün
III
anlamını aslında daha iyi anladığımı kavradım.
IV V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisinde herhangi bir ses olayı yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Herkesin bir yağmuru vardır ve bir rüzgârı
Aşk biraz da ıslanmaktır
Al götür beni o uzak yağmurlara

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi vardır?

- A) Ünsüz yumuşaması
B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ünlü daralması
D) Ünlü türemesi
E) N-m değişimi

5. Dil (lisan) kısaca; düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallarından yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge olarak tanımlanabilir.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi vardır?

- A) Kaynaştırma ünsüzü
B) Ünlü türemesi
C) Ünlü düşmesi
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz değişimi

6. Bildiğim tüm masallardan topladım acıları
Yakama ilıştirdim
Yaşamak dedim adına sığınaklar emzirdim
Bütün sözcükleri yüzleştirdim ateşle
Anlatamadım günlerin cehennemini

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisinin birden fazla örneği vardır?

- A) Ünsüz değişimi
B) Ünlü türemesi
C) Ünsüz sertleşmesi
D) Ünsüz türemesi
E) Ünlü düşmesi